C/2025/3991

20.8.2025

# NÕUKOGU SOOVITUS,

## 8. juuli 2025,

## mis käsitleb Ungari majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

(C/2025/3991)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97, ([1]) eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta, ([2]) eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

### Üldised märkused

(1) Määruses (EL) 2024/1263, mis jõustus 30. aprillil 2024, on selgitatud majandusjuhtimise raamistiku eesmärke; raamistik peaks reformide ja investeeringute abil edendama usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust ning ennetama valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelevalvet kooskõlas ELi toimimise lepingus sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitused ja jälgitakse nende rakendamist. Määrusega edendatakse ka riikide vastutust oma eelarvepoliitika eest ning rõhutatakse selle poliitika keskpikka perspektiivi ja tagatakse nõuete tõhusam ja sidusam täitmine. Iga liikmesriik peab esitama nõukogule ja komisjonile oma riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava, mis sisaldab tema eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning mis on koostatud kas neljaks või viieks aastaks sõltuvalt riigisisese seadusandliku tsükli pikkusest. Neis kavades sisalduv netokulude ([3]) kava peab vastama määruse nõuetele, sealhulgas nõudele hoida valitsemissektori võlg usutavas langustrendis või viia see usutavasse langustrendi kohandamisperioodi lõpuks või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % sisemajanduse koguproduktist (SKP) ning nõudele viia valitsemissektori eelarve puudujääk keskpika perioodi jooksul allapoole aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse viia ellu asjakohased reformid ja teha asjakohased investeeringud vastavalt määruses sätestatud kriteeriumidele.

([1]) ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) ELT L 306, 23.11.2011, lk 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Netokulu, nagu see on määratletud määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 punktis 2: „netokulu“ – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud; ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed; iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga; iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks; v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

(2) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241, ([4]) millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide elluviimiseks ja investeeringute tegemiseks ning sellega kaasneb liidu rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta prioriteetidega soodustab taaste- ja vastupidavusrahastu majanduslikku ja sotsiaalset taastumist ning tõukab samas tagant kestlikke reforme ja investeeringuid, edendades eelkõige rohe- ja digipööret ning muutes liikmesriikide majanduse vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust liidus ning toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.

(3) 27. veebruaril 2023 vastu võetud Euroopa Parlamendi ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/435 ([5]) (edaspidi „REPowerEU määrus“) eesmärk on järk-järgult kaotada liidu sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab saavutada energiajulgeoleku ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada ühtlasi taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Ungari lisas oma riiklikusse taaste- ja vastupidavuskavasse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke.

(4) Ungari esitas 11. mail 2021 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Kooskõlas kõnealuse määruse artikliga 19 ja määruse V lisas esitatud hindamissuunistega hindas komisjon Ungari taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust. Nõukogu võttis 15. detsembril 2022 vastu rakendusotsuse, millega kiidetakse heaks Ungari taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang; ([6]) rakendusotsust muudeti kõnealuse määruse artikli 18 lõike 2 alusel 8. detsembril 2023, et lisada REPowerEU peatükk ([7]). Osamaksete tegemine sõltub sellest, kas komisjon võtab määruse artikli 24 lõike 5 alusel vastu otsuse, milles sedastatakse, et Ungari on rahuldavalt saavutanud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav saavutamine eeldab, et sama reformi või investeeringu puhul varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(5) Nõukogu võttis 18. veebruaril 2025 komisjoni soovituse põhjal vastu soovituse, millega kiidetakse heaks Ungari riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava ([8]). Eelarve- ja struktuurikava esitati kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 11 ja artikli 36 lõike 1 punktiga a, see hõlmab ajavahemikku 2025–2028 ja selles sätestatud eelarve kohandamise perioodi pikkus on neli aastat.

(6) Komisjon võttis 26. novembril 2024 määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2025. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Ungarit ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta ning ettepaneku 2025. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovituse ([9]) vastu 13. mail 2025 ja ühise tööhõivearuande 10. märtsil 2025.

(7) Komisjon avaldas 29. jaanuaril 2025 konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal ELi üleilmset konkurentsivõimet. Selles on kindlaks määratud kolm tegevusvaldkonda, mis on kestliku majanduskasvu tagamiseks üliolulised: i) innovatsioon; ii) süsinikuheite vähendamine ja konkurentsivõime ning iii) julgeolek. Innovatsioonilõhe kaotamiseks kavatseb EL edendada tööstusinnovatsiooni, toetada idufirmade kasvu selliste algatuste kaudu nagu ELi idu- ja kasvufirmade strateegia, ning soodustada kõrgtehnoloogia, näiteks tehisintellekti ja kvantarvutuse kasutuselevõttu. Selleks et muuta majandus keskkonnasäästlikumaks, on komisjon koostanud taskukohast energiat käsitleva tervikliku tegevuskava ja puhta tööstuse kokkuleppe, millega tagatakse, et üleminek puhtale energiale on kulutõhus ja konkurentsisõbralik (eeskätt

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([6]) Nõukogu 15. detsembri 2022. aasta rakendusotsus, millega kiidetakse heaks Ungari taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang (ST 15447/2022).

([7]) Nõukogu 8. detsembri 2023. aasta rakendusotsus, millega muudetakse 15. detsembri 2022. aasta rakendusotsust, millega kiidetakse heaks Ungari taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang (ST 15964/2023).

([8]) Nõukogu 18. veebruari 2025. aasta soovitus, millega kiidetakse heaks Ungari riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C/2025/1707, 18.3.2025).

([9]) Nõukogu 13. mai 2025. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta (ELT C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

suure energiakasutusega sektorites) ning aitab kiirendada majanduskasvu. Liigse sõltuvuse vähendamiseks ja julgeoleku suurendamiseks on liit võtnud kohustuse tugevdada üleilmseid kaubanduspartnerlusi, mitmekesistada tarneahelaid ning tagada juurdepääs kriitilisele toormele ja puhastele energiaallikatele. Neid prioriteete toetatakse horisontaalsete tugisüsteemide, nimelt õigusnormide lihtsustamise, ühtse turu süvendamise, konkurentsivõime rahastamise ning hoiuste ja investeeringute liidu loomise, oskuste ja kvaliteetsete töökohtade edendamise ning ELi poliitika parema koordineerimise kaudu. Konkurentsivõime kompass on kooskõlas Euroopa poolaasta põhimõtetega, tagades, et liikmesriikide majanduspoliitika vastab komisjoni strateegilistele eesmärkidele, ning kujundades ühtse majandusjuhtimise käsituse, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.

(8) 2025. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng koos taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimastel aastatel esitatud asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. Need riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased muudetud taaste- ja vastupidavuskavade hindamisel kooskõlas määruse (EL) 2021/241 artikliga 21.

(9) 2025. aasta riigipõhised soovitused hõlmavad peamisi majanduspoliitilisi probleeme, mida ei ole taaste- ja vastupidavuskavades sisalduvate meetmetega piisaval määral käsitletud; arvesse võetakse ka asjakohaseid probleeme, mis on kindlaks tehtud 2019.–2024. aasta riigipõhistes soovitustes.

(10) Komisjon avaldas 4. juunil 2025 Ungari kohta 2025. aasta riigiaruande. Selles hinnati Ungari edusamme asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Ungari on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks Ungari kõige pakilisemad probleemid. Samuti hinnati Ungari edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu 2030. aasta peamiste tööhõive, oskuste ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(11) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Ungari kohta põhjaliku analüüsi. Peamised järeldused, milleni komisjon jõudis oma hinnangus Ungari makromajandusliku haavatavuse kohta kõnealuse määruse kohaldamisel, avaldati 13. mail 2025 ([10]). Komisjon jõudis 4. juunil 2025 järeldusele, et Ungaris esineb makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige esineb endiselt olulist haavatavust, mis on peamiselt seotud konkurentsivõime ja valitsuse rahastamisvajadustega. Palkade kiire kasv on viimastel aastatel kahjustanud kulupõhist konkurentsivõimet ja inflatsioonisurve on endiselt suurem kui ülejäänud ELis, samas on majanduse taastumine aeglane ja esineb langusriske. Välismajanduskonto oli 2024. aastal ülejäägis, kuid sisenõudlust suurendavate poliitikameetmetega kaasnevad välispositsiooni jätkusuutlikkuse riskid. Väiksemate investeeringute ja energiatoetustele tehtavate kulutuste vähenemise tõttu valitsemissektori eelarve puudujääk 2024. aastal küll vähenes, kuid see on endiselt suur ning sel ega järgmisel aastal ei ole selle olulist paranemist oodata. Valitsemissektori võla suhe ei taha väheneda ning võla teenindamise kulud ja brutorahastamisvajadus on endiselt suured. Kodumaistele pankadele valitsemissektori võla ostmiseks antud maksusoodustuste tõttu on pankade ja riikide vastastikune sõltuvus on süvenenud. Eluasemehinnad tõusid 2024. aastal märkimisväärselt, mille taga oli suur nõudlus, mida on kergitanud nõudlus valitsuse meetmete järele. Poliitilised edusammud on olnud piiratud. Ungari peab kehtestama alalised eelarvemeetmed ja vähem toetuma ajutise loomuga juhuslikult kasumilt võetavatele maksudele või investeeringute vähendamisele. Rahapoliitika on olnud karm, kuid selle tulemuslikkust on nõrgendanud valitsuse sekkumised: leibkondadele ja ettevõtetele antavad toetused ja laenud on endiselt halvasti sihitud ning rahapoliitika tulemuslikkusele seab piirid laenuintressimäärade kontroll. Samal ajal moonutavad eluasemetoetused ja sooduslaenude kavad jätkuvalt eluasemeturgu ja suurendavad eluasemeturul hinnasurvet.

**Hinnang iga-aastasele eduaruandele**

(12) Nõukogu soovitas 18. veebruaril 2025 Ungaril kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 4,3 % 2025. aastaks, 4,0 % 2026. aastaks, 3,9 % 2027. aastaks ja 3,7 % 2028. aastaks; need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2023 ning mis on 2025.

([10]) SWD(2025) 127 final.

aastal 9,1 %, 2026. aastal 13,5 %, 2027. aastal 17,9 % ja 2028. aastal 22,2 %. Aastatel 2025–2026 langevad need netokulude maksimaalsed kasvumäärad kokku määruse (EÜ) nr 1467/97 artikli 3 lõike 4 kohase korrigeeriva kavaga, mida nõukogu soovitas 18. veebruaril 2025 ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks ([11]). Ungari esitas 30. aprillil 2025 oma iga-aastase eduaruande ([12]) nõukogu 18. veebruari 2025. aasta soovituse alusel valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks võetud meetmete kohta ning Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamiste probleemide käsitlemiseks vajalike reformide ja investeeringute rakendamise kohta. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab iga-aastane eduaruanne ka Ungari kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(13) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon soovitas koordineeritult aktiveerida stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi, ning Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks. Ungari 30. aprilli 2025. aasta taotluse alusel võttis nõukogu 8. juuli 2025 komisjoni soovituse alusel vastu soovituse, millega lubatakse Ungaril netokulude soovitatud maksimaalsetest kasvumääradest kõrvale kalduda ja neid ületada ([13]).

(14) Eurostati kinnitatud andmete põhjal ([14]) vähenes Ungari valitsemissektori eelarve puudujääk 6,7 %-lt SKPst 2023. aastal 4,9 %-le SKPst 2024. aastal, samal ajal kui valitsemissektori võlg suurenes 73,0 %-lt SKPst 2023. aasta lõpus 73,5 %-le SKPst 2024. aasta lõpus. Komisjoni arvutuste kohaselt osutavad need muutused sellele, et netokulude kasvumäär oli 2024. aastal 2,3 %. Ungari on oma iga-aastases eduaruandes hinnanud netokulude kasvuks 2024. aastal 2,3 %. Komisjoni prognooside kohaselt oli eelarvepoliitika, ([15]) mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2024. aastal pärssiv (3,3 % SKPst).

(15) Vastavalt iga-aastasele eduaruandele on SKP reaalkasv Ungari eelarveprognooside aluseks oleva makromajandusliku stsenaariumi kohaselt 2025. aastal 2,5 %, samas kui tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI) mõõdetud inflatsioon peaks 2025. aastal olema 4,5 %. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv 2025. aastal 0,8 % ja 2026. aastal 2,5 % ning THHIga mõõdetud inflatsioon on 2025. aastal 4,1 % ja 2026. aastal 3,3 %.

(16) Iga-aastases eduaruandes on prognoositud, et valitsemissektori eelarve puudujääk väheneb 2025. aastal 4,1 %-le SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2025. aasta lõpuks vähenema 73,1 %-le. Need suundumused osutavad netokulude 7,4 % suurusele kasvule 2025. aastal. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarve puudujääk 2025. aastal 4,6 % SKPst. Puudujäägi vähenemine 2025. aastal tuleneb peamiselt väiksematest intressikuludest, mis on tingitud inflatsiooniga seotud võlakirjade kupongimaksete vähenemisest ja kommunaalettevõtjatele elamutes tarbitava energia hinna ülempiiride tõttu kantud kahju hüvitamiseks makstavate toetuste edasisest vähendamisest. Komisjoni arvutuste kohaselt osutavad need muutused netokulude 6,1 % suurusele kasvule 2025. aastal. Seda on väiksemate riiklikult rahastatavate kulude tõttu vähem, kui Ungari ametiasutused iga-aastases eduaruandes prognoosisid. Komisjon prognoosib suuremat eelarvepuudujääki, sest eeldab SKP aeglasema kasvu tõttu palju väiksemaid tootmis- ja tulumaksutulusid. Komisjoni hinnangul on eelarvepoliitika, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2025. aastal ekspansiivne (0,4 % SKPst). Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks suurenema 2025. aasta lõpuks 74,5 %-le. Võla ja SKP suhte suurenemine 2025. aastal kajastab peamiselt valitsemissektori suurt eelarvepuudujääki ning võlakoormuse muutuse ja eelarvepositsiooni vahelist positiivset kohandust, mis tuleneb eelmisel aastal kogunenud suurtest kassapõhistest intressimaksetest.

([11]) Nõukogu soovitus ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks Ungaris (ELT, C/2025/5896).

([12]) 2025. aasta eduaruannetega saab tutvuda aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([13]) Nõukogu soovitus, 8. juuli 2025, millega lubatakse Ungaril määruse (EL) 2024/1263 kohaselt nõukogu kehtestatud netokulude maksimaalsetest kasvumääradest kõrvale kalduda (riikide vabastusklausli aktiveerimine), ELT C, C/2025/3968, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3968/oj.

([14]) Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2025.

([15]) Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse vahena i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude muutuse vahel, millest on maha arvatud kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed ning mis hõlmab taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatu toetuse ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid.

(17) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2025. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest valitsemissektori kulutusi mahus 0,4 % SKPst (2024. aastal 0,2 % SKPst) ([16]). Taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Ungari valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga.

(18) Valitsemissektori kaitsekulutused moodustasid Ungaris 2021. aastal 1,1 % SKPst, 2022. aastal 1,4 % SKPst ja 2023. aastal 1,9 % SKPst ([17]). Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid kaitsekulutused moodustama nii 2024. kui ka 2025. aastal 2,0 %-le SKPst. See tähendab, et kasv on võrreldes 2021. aastaga 0,9 protsendipunkti SKPst. Ajavahemik, mil on aktiveeritud riikide vabastusklausel (2025–2028), võimaldab Ungaril vaadata ümber valitsemissektori kulude prioriteedid või suurendada valitsemissektori tulusid nii, et püsivalt suuremad kaitsekulutused ei ohusta keskpikas perspektiivis riigi rahanduse jätkusuutlikkust.

(19) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid Ungari netokulud suurenema 2025. aastal 6,1 % ning 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 8,6 %. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi järgi peaks Ungari netokulude kasv 2025. aastal olema üle korrigeeriva kavaga kindlaks määratud soovitusliku maksimaalse kasvumäära, mis tähendab aastast kõrvalekallet ([18]) 0,7 % SKPst. Vaadeldes 2024. ja 2025. aastat koos, jääb netokulude kumulatiivne kasvumäär prognooside kohaselt alla soovitatud maksimaalset kasvumäära. Prognoositud kõrvalekalle jääb praeguste kaitsekulutuste prognooside alusel riikide vabastusklausliga võimaldatud paindlikkuse piiridesse. Seetõttu peatatakse Ungari suhtes ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus.

(20) Lisaks soovitas nõukogu Ungaril kaotada erakorralised energiatoetusmeetmed enne 2024/2025. aasta kütteperioodi. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks erakorralistest energiatoetusmeetmetest tulenev eelarve netokulu ([19]) olema 2024. aastal 1,0 % SKPst ning 2025. aastal peaks see vähenema 0,5 %-le SKPst. Eelkõige jätkus toetuste maksmine kommunaalettevõtjatele elamutes tarbitava energia hinna ülempiiride tõttu kantud kahju eest. Erakorralisi energiatoetusmeetmeid enne 2024/2025. aasta kütteperioodi ei kaotatud. See ei ole nõukogu soovitusega kooskõlas.

(21) Iga-aastane eduaruanne ei sisalda eelarveprognoose 2025. aastale järgneva aja kohta. 2025. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon valitsemissektori eelarve puudujäägiks 2026. aastal 4,7 % SKPst. Valitsemissektori eelarve puudujäägi väike suurenemine 2026. aastal on peamiselt tingitud emade suurematest maksuvabastustest ning avaliku sektori palgatõusust ja preemiatest. Need suundumused osutavad netokulude 6,0 % suurusele kasvule 2026. aastal. Komisjoni hinnangul on eelarvepoliitika, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2026. aastal ekspansiivne (1,0 % SKPst). Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks komisjoni prognoosi kohaselt vähenema 2026. aasta lõpuks 74,3 %-le. Valitsemissektori võla ja SKP suhte vähenemine 2026. aastal kajastab peamiselt SKP suuremat nominaalkasvu.

**Peamised poliitilised probleemid**

(22) Mõned tavad moonutavad finants- ja jaeturu toimimist, mis võib samuti rahapoliitika tulemuslikkust piirata. Kuigi pankade hoiuste ja ettevõtete laenuintresside ülempiirid 2024. aastal järk-järgult kaotati, eeldatakse pankadelt laialdast laenuintressimäärade langetamist. Lisaks kasutatakse sisenõudluse suurendamiseks sageli laiale sihtrühmale suunatud subsideeritud laene leibkondadele ja ettevõtetele ning hüpoteeklaenude puhul intressimäärade halduskontrolli. Subsideeritud laenude osakaal on COVID-19-eelse tasemega võrreldes endiselt suur, mis toob kaasa kapitali mitteoptimaalse jaotuse, sest rahastatakse projekte, mille tulusus on väike ja tootlikkuse kasv piiratud. Kuigi toiduainete hinna ülempiirid 2024. aastal järk-järgult kaotati, kehtestas valitsus 2025. aastal paljude toiduainete jaemüügihinna ja müügihinna hinnavahe piirid.

([16]) Taaste- ja vastupidavusrahastu statistilist kajastamist käsitleva suunise kohaselt kirjendatakse taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest rahastatavad kulud sarnaselt tavapärastele ELi toetustele rahvamajanduse arvepidamises nende tekkimise ajal ning need kaetakse ajaliselt ja suuruselt ELi arvestuslikest tuludest, olenemata sularahaarvelduste ajastusest, mis sõltub eesmärkide ja sihtide rahuldavast täitmisest. Ungari ei ole seni taaste- ja vastupidavusrahastu raames ühtegi maksetaotlust esitanud ja on saanud ainult eelmakseid. Eurostat (2021), Guidance note on the statistical recording of the Recovery and Resilience Facility.

([17]) Eurostat, valitsemissektori kulud valitsemisfunktsioonide klassifikaatori (COFOG) alusel. COFOGi ja NATO määratluste metoodiliste erinevuste tõttu võivad COFOGi määratlusel põhinevad kulud erineda NATO määratlusel põhinevatest kuludest.

([18]) Alates 2026. aastast kajastatakse neid arve määruse (EL) 2024/1263 artikli 22 alusel loodud kontrollikontol.

([19]) See näitaja kajastab meetmete aastast eelarvekulu, milles on võetud arvesse tulusid ja kulusid ning millest on asjakohasel juhul arvatud maha energiatarnijate erakorralisele kasumile kehtestatud maksudest saadud tulud.

(23) Varem on eelarve kavandamise ja täitmise puudused piiranud poliitika läbipaistvust ja süvendanud eelarvepoliitika ekspansiivset kallutatust. Kuna aastaeelarve on alates 2016. aastast (välja arvatud 2024. aastal) vastu võetud väga vara, vähenes makromajanduslike ja eelarveprognooside usaldusväärsus. Alates 2020. aastast jõus olnud nn ohuolukorra kehtestamine on suurendanud aastaeelarvete täitmisel kaalutlusõigust. Ungari riiklik eelarveraamistik ei ole toonud kaasa konservatiivsemat eelarvepoliitikat ja sellel on mitmeid vajakajäämisi, nagu protsüklilise iseloomuga võlareegel ja nõrk keskpika perioodi eelarvekava täitmise tagamine. Sagedased ja olulised muudatused eelarve-eesmärkides on kõigutanud eelarve positsiooni turuosaliste orientiirina ning seadnud kahtluse alla keskpika perioodi eelarvekavade usaldusväärsuse. Eelarvepoliitika ekspansiivse kallutatuse korrigeerimisel oleks abi sellest, kui võtta keskpika perioodi eelarvekavade koostamisel aluseks mitmeaastaste kulutuste ülemmäärad, mis on esitatud ELi läbivaadatud eelarvereeglites. Ungari eelarvenõukogu volitused ja tegevussuutlikkus on endiselt piiratud. Uued avaliku sektori vahendite haldamise struktuurid, nagu avalikes huvides tegutsevad usaldushaldused, nõrgendavad eelarvejärelevalvet, sest paistab, et nende tegevuse suhtes ei kohaldata tulemuslikke kontrollimehhanisme.

(24) Elanikkonna vananemisel on oodata Ungari rahanduse jätkusuutlikkusega seotud pikaajaliste probleemide süvenemist. Tööealise elanikkonna ja 65-aastaste või vanemate inimeste suhtarv väheneb prognoosi järgi 2,9-lt 2023. aastal 1,8-le 2070. aastaks. Seetõttu prognoositakse pensionikulude märkimisväärset suurenemist 2022. aasta ligikaudu 7,7 %-lt SKPst 2070. aastaks üle 12 %-le SKPst. Komisjoni võla jätkusuutlikkuse analüüsi kohaselt on eelarveriskid keskpikas ja pikas perspektiivis suured. Pensionisüsteemi ülesehitus tekitab võrdsusprobleeme, näiteks järjest suuremaid kulusid suure sissetulekuga isikute pensionile ja suurt pensionilõhet eri vanuserühmadesse kuuluvate pensionäride vahel, sest pensioni arvutamise meetod on riigi keskmise palga kõikumise suhtes tundlik. Miinimumpension on püsinud nominaalselt muutumatuna alates 2008. aastast ning see ei taga piisavat pensioni isikutele, kelle tööstaaž on katkendlik ja keskmine sissetulek on karjääri jooksul olnud väike.

(25) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Need peaksid aitama tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes. Järele jäänud lühikese aja jooksul on oluline taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas selle REPowerEU peatükk, tulemuslikult ellu rakendada, et suurendada rohe- ja digipöörde kaudu Ungari pikaajalist konkurentsivõimet ning tagada samal ajal sotsiaalne õiglus. Komisjoni teatises „Taasterahastu „NextGenerationEU“ – tee 2026. aastani“, mis võeti vastu 4. juunil 2025, selgitatakse kohaldatavat ajakava rahastu lõppemist silmas pidades, antakse liikmesriikidele suuniseid rakendamise maksimeerimiseks 31. augustiks 2026, sealhulgas selle kohta, kuidas oma taaste- ja vastupidavuskavasid veelgi ühtlustada, esitatakse peamised võimalused, mida kavade läbivaatamisel kaaluda, ning rõhutatakse, kui tähtis on hoolikas ühine kavandamine viimaste maksetaotluste esitamiseks 2026. aastal. Taaste- ja vastupidavuskavast tulenevate kohustuste täitmiseks 2026. aasta augustiks on oluline, et Ungari kiirendaks viivitamata reformide ja investeeringute elluviimist, tegeledes asjaomaste probleemidega, võttes kõigepealt kiiresti meetmeid, mida on vaja ELi finantshuvide mõjusa kaitse tagamiseks. Korruptsioonivastase raamistiku tugevdamine ja riigihangetes konkurentsi suurendamine on selles suhtes keskse tähtsusega ning need on ühtlasi olulised ka ettevõtluskeskkonna parandamiseks ja konkurentsivõime edendamiseks. Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus taaste- ja vastupidavuskava eduka rakendamise eest.

(26) Ungaris on hakatud kiiremini rakendama ühtekuuluvuspoliitika programme, mis hõlmavad toetust Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF), Õiglase Ülemineku Fondist (JTF), Euroopa Sotsiaalfond+-ist (ESF+) ja Ühtekuuluvusfondist. On oluline nende programmide kiiret rakendamist jätkata, suurendades samal ajal nende mõju kohapeal maksimumini. Lisaks on ühtekuuluvuspoliitika programmide eduka rakendamise seisukohast oluline, et Ungari lahendaks kiiresti eeltingimuste suhtes püsivad probleemid, eelkõige seni lahendamata probleemid, mis on seotud põhiõiguste harta järgimise ja liidu finantshuvide kaitsega. Ungari juba võtab oma ühtekuuluvuspoliitika programmide raames meetmeid konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamiseks, suurendades samal ajal sotsiaalset ühtekuuluvust. Samas on Ungaril endiselt probleeme, näiteks konkurentsivõime suurendamisega tööstusliku ülemineku kontekstis, innovatsiooni ja digivõimekuse tugevdamisega, energiasüsteemi ümberkujundamise kiirendamisega, taskukohastele eluasemetele, sealhulgas sotsiaaleluruumidele juurdepääsu parandamisega, ebasoodsas olukorras olevate rühmade oskuste täiendamise ja tööturule integreerimisega, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ning haridusliku ebavõrdsuse vastu võitlemisega ning veesüsteemide kerksuse suurendamisega. Kooskõlas määruse (EL) 2021/1060 artikliga 18 nõutakse Ungarilt ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamise osana, et ta

vaataks iga programmi läbi, võttes muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud probleeme. Komisjoni 1. aprillil 2025 vastu võetud ettepanekutega ([20]) on kõigi programmide vahehindamise tulemuste kohta hinnangu esitamise tähtaega 31. märts 2025 pikendatud. Samuti on nendega ette nähtud paindlikkusmeetmed, mis peaksid aitama kiirendada programmide rakendamist, ja stiimulid liikmesriikidele, et nad eraldaksid ühtekuuluvuspoliitika vahendeid toetamaks liidu viit strateegilist prioriteetset valdkonda, nimelt konkurentsivõimet strateegiliste tehnoloogiate vallas, kaitset, eluaset, veesüsteemide kerksust ja energiasüsteemi ümberkujundamist, ning investeeringuid oskustesse prioriteetsetes sektorites, olles samal ajal ESF+ programmides jätkuvalt keskendunud kõige haavatavamas olukorras olevatele inimestele.

(27) Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) annab võimaluse investeerida ühte ELi kesksesse strateegilisse prioriteeti ja tugevdada seeläbi ELi konkurentsivõimet. STEP tugineb 11 olemasolevale ELi fondile. Liikmesriigid võivad panustada ka programmi „InvestEU“, et toetada investeeringuid prioriteetsetesse valdkondadesse. Ungari võiks neid algatusi optimaalselt ära kasutada elutähtsa tehnoloogia, sealhulgas puhta ja ressursitõhusa tehnoloogia arendamise või tootmise soodustamiseks.

(28) Lisaks taaste- ja vastupidavuskava ning muude ELi fondide raames käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele peaks Ungari tulemuslikult käsitlema allesjäänud probleeme, mis on seotud ettevõtluskeskkonna, rahastamisele juurdepääsu, innovatsiooni, Venemaa fossiilkütustest sõltumise, fossiilkütuste toetuste, elektrivõrgu tasakaalustamise, veemajanduse, hariduse, oskuste taseme ja ebasoodsas olukorras olevate rühmade tööturule integreerimise, sotsiaalabi, sotsiaaldialoogi ja eluasemetega.

(29) Nagu märgitakse konkurentsivõime kompassis, peavad kõik ELi, liikmesriikide ja kohalikud institutsioonid tegema suuri jõupingutusi, et koostada lihtsamaid reegleid ja kiirendada haldusmenetlusi. Komisjon on seadnud halduskoormuse vähendamiseks ambitsioonikad eesmärgid: vähemalt 25 % ja VKEde puhul vähemalt 35 %, ning on loonud uued vahendid nende eesmärkide saavutamiseks, sealhulgas ELi õigusaktide kogumi süstemaatiline stressitestimine ja tõhustatud dialoog sidusrühmadega. Selle eesmärgi saavutamiseks peab ka Ungari meetmeid võtma. 49 % ettevõtjatest leiab, et haldusmenetluste keerukus on nende ettevõtte jaoks probleem äritegevusega tegelemisel Ungaris ([21]). Nõrk ettevõtluskeskkond on endiselt oluline innovatsioonitõke. Konkurentsivõime näitajate järgi olid Ungari tulemused 2024. aastal ühed ELi halvimad. Ettevõtjad peavad toime tulema suure regulatiivse volatiilsusega, mis raskendab pikaajalist äriplaneerimist. Üldsuse ja sidusrühmadega ei konsulteerita oluliste seaduseelnõude osas, sest neid esitavad parlamendile sageli üksikliikmed, mitte valitsus, mistõttu ei ole avalik konsultatsioon nõutav. Valitsus kasutab jätkuvalt laialdaselt erakorralisi dekreete, et viimasel viiel aastal mitmel põhjusel pidevalt pikendatud nn ohuolukorras seadusi muuta. Pikka aega püsinud erakorraline režiim piirab avalikku konsulteerimist ning võimaldab poliitikat ootamatult ja sageli oluliselt muuta, mis võib häirida tavapärast äritegevust. Ettevõtjate ebavõrdne kohtlemine piirab konkurentsi. Turustruktuur on kontsentreerunud ja konkreetsetel turgudel konkureerivad vaid üksikud ettevõtjad ([22]). Mitmed teenused on usaldatud riigi omandis olevatele või eraettevõtetele, kes tegutsevad ilma konkurentsita. Riigihankemenetlustes ulatuslikult raamlepingute kasutamisega piiratakse ka konkurentsi, sest kinnistatakse teatavate ettevõtete positsioon ja aidatakse neil omandada turgu valitsevat seisundit. Eelkõige on ettevõtluskeskkond ebastabiilne jaemüügisektori jaoks. Jaemüüjaid mõjutavad ka haldussekkumised, nagu jaehindade ülempiirid, müügimarginaalide piirangud, kohustuslikud allahindlused, keeld müüa toiduaineid 48 tundi enne nende kõlblikkusaja lõppu ja kohustuslik veebipõhine hinnaaruandlus. Poliitikameetmed ja kõrged maksud vähendavad jaemüüjate konkurentsivõimet.

Järjest sagedamini kasutatakse sektoripõhiseid makse, mis suurendab maksusüsteemi keerukust ja mõjutab ebaproportsionaalselt suuremaid, sageli välisomandis olevaid ettevõtteid. 2023. aastal moodustas sektoripõhistest maksudest saadav tulu 2,7 % SKPst. Kõige enam mõjutatud sektorid on muu hulgas pangandus, energeetika, jaemüük, ehitusmaterjalid, kindlustus, telekommunikatsioon ja kommunaalteenused. Riik teeb äritehinguid ja tõrjub erasektori osalejad turult sellega välja, et omandab suurettevõtteid või hõlbustab subsideeritud rahastamisega nende omandamist. Kasutatud on riigi mitmesugust sekkumist, et sundida – peamiselt välismaiseid – omanikke oma ettevõtteid ära müüma, hõlbustades nii avalikku sektorisse kuuluvate või valitsusega seotud nn riiklike tipptegijate loomist. Uusi probleeme tekitab erakapitalifondide kasvav osakaal. Seda äriühingu struktuuri kasutavad eelkõige

([20]) Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1058 ja (EL) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahehindamise raames (COM(2025) 123 final).

([21]) „Businesses“ attitudes towards corruption in the EU“ („Ettevõtete suhtumine korruptsiooni ELis“), Eurobaromeetri aruanne (aprill 2024).

([22]) Maailmapanga aruanne ärivalmiduse kohta.

valitsusega seotud isikud, kuna see tagab sarnaselt *offshore*-äriühingutega anonüümsuse. Erakapitalifonde on viimastel aastatel väga palju juurde tulnud, need on järjest suuremad ja moodustasid 2024. aastal üle 2,5 % SKPst. Erakapitalifondid investeerivad üha enam ettevõtetesse, mis võidavad riigihankeid ja saavad suure väärtusega kontsessioone, samuti on nad tugevalt esindatud äritehingutes riigiga. Nõrk ettevõtluskeskkond soodustas konkurentsivõime vähenemist ja pidurdas investeeringuid ning toob lõppkokkuvõttes kaasa suurema inflatsiooni ja majanduse aeglasema taastumise, nagu tuli välja makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames Ungari kohta tehtud põhjalikus analüüsis.

(30) Kapitaliturud kui kanalid idufirmade ning väga uuenduslike väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate rahastamiseks on Ungaris vähe arenenud. 2023. aastal oli aktsiaturu kapitalisatsioon 17,6 % SKPst (ELi keskmine 68 %). Lisaks on kapitaliturgude arengut takistanud ka hiljutised poliitikameetmed, nagu jaeinvestorite maksuvabad pikaajalised võlakirjad ja eluasemeinvesteeringute maksusoodustused.

(31) Teadus- ja arendustegevuse intensiivsus on viimase kümne aasta jooksul suurenenud vaid vähesel määral ja oli 2023. aastal endiselt tublisti alla ELi keskmise (1,4 % SKPst, ELi keskmine 2,2 % SKPst). Avaliku sektori, sealhulgas ülikoolide kulutused teadus- ja arendustegevusele on ühed ELi madalaimad, mis pidurdab teaduses tipptaseme saavutamist. Teadusasutuste käimasolev ümberkorraldamine ja segased sisemised hindamismehhanismid suurendavad teadlaste töötingimuste ebakindlust. Tehnosiirde bürood ei ole veel akadeemilistesse ringkondadesse piisavalt integreeritud ega seal omaks võetud ning võrsefirmade loomise kanalid on veel korralikult välja arendamata. Akadeemiliste ringkondade ja ettevõtete vaheline koostöö piirdub peamiselt turgu valitsevate ettevõtetega, kellel on sidemeid ülikoolidega. Uuendusi teevad ja mitmesugustest toetustest kasu saavad vaid vähesed, peamiselt suured ettevõtted, sest halduskoormus on suur ja innovatsioonikulude abikõlblikkuse eeskirjad on kohati ebaselged.

(32) Ungari sõltub fossiilkütuste saamisel endiselt väga palju Venemaast. 2024. aastal pärines tarbitud maagaasist Venemaalt üle 70 % ja toornaftast üle 80 %. Ungari jõupingutused vähendada sõltuvust Venemaast edenevad aeglaselt.

(33) Ungaril on märkimisväärsed fossiilkütuste toetused, mida ei ole kavas enne 2030. aastat järk-järgult kaotada. Eelkõige võiks järkjärguliselt kaotada sellised fossiilkütuste toetused, mis ei käsitle sihipäraselt energiaostuvõimetust ega tegelikke energiajulgeolekuga seotud probleeme, pidurdavad elektrifitseerimist ega ole üliolulised tööstuse konkurentsivõime jaoks. Ungaris on fossiilkütuste toetused, nagu kommunaalkulude vähendamise programm, maagaasi kasutava kaugkütte käibemaksu vähendamine ja diislikütuse põllumajandusliku kasutamise aktsiisitagastus, majanduslikult ebatõhusad, põlistavad sõltuvust fossiilkütustest ega stimuleeri elamusektoris elektrifitseerimist. Nende toetuste vähendamine ja järk-järgult kaotamine on kooskõlas ELi kohustustega ja võib aidata Ungaril valitsemissektori kulutusi kontrolli all hoida.

(34) Kui süsteemi paindlikumaks ei muudeta, ei õnnestu taastuvate energiaallikate kiire kasutuselevõtuga sõltuvust elektriimpordist vähendada ja see viib üksikutel päevadel hoopis elektri hulgimüügihinna äärmusliku volatiilsuseni. Kodutarbijatel on piiratud juurdepääs dünaamilisele hinnakujundusele ja nutiarvestite kasutuselevõtt on tagasihoidlik (alla 10 %), mis takistab ka paindlikkust. Piiratud piiriülene kaubandus takistab Ungaril kasutada kõiki ühtse turu eeliseid, millega jõuaks elektrivoog sinna, kus on suurem nõudlus. Lisaks toob vähene konkurents Ungari tasakaalustamisturul kaasa suuremad kulud. Ungari ettevõtete energiahind on üks kõrgemaid ELis. Energiaimport 2024. aastal vähenes, kuid jäi oluliseks, muutes välistasakaalu energiahindade tõusu suhtes haavatavaks – probleem, mis tuvastati ka makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames.

(35) Ungarit mõjutavad üha enam kliimariskid, mida tõendavad eelkõige 2022. aastal, aga ka 2024. aastal kogetud põuad, mis tõid põllumajandussektoris kaasa märkimisväärse kahju. Nõrk haldussuutlikkus ja ebapiisav roheline taristu kahjustavad Ungari üldist veesüsteemide kerksust ja eelkõige tema looduslikku veesäilitusvõimet. Lisaks on vee kvaliteet põllumajandusest, tööstusest ja inimasulatest tuleneva reostuse tõttu halb ning heas ökoloogilises seisundis on ainult 11,3 % pinnaveest (ELi keskmine 37,3 %). Ungari edusammud ringmajanduse omaksvõtmisel on aeglased ning korduskasutamisele, parandamisele ja ringlussevõtule ei ole piisavalt tähelepanu pööratud. 2023. aasta andmete põhjal on Ungari ressursitootlikkus 1,33 eurot/kg ja materjalide ringkasutuse määr 5,9 % oluliselt alla ELi keskmise (2,74 eurot/kg ja 11,8 %) ning lähenemist ei ole näha. Eraldatavate ressursside nappus ja ebapiisav töötlemissuutlikkus jäätmekäitlussektoris on toonud kaasa suhteliselt madala ringlussevõtu määra ja jäätmete liiga sagedase prügilatesse ladestamise.

(36) Ungari konkurentsivõimet ja innovatsioonipotentsiaali piiravad ebasoodsas olukorras olevate ning kutseõppeasutuste õpilaste nõrgad põhioskused, kolmanda taseme hariduse omandamise madal tase ning haavatavate rühmade piiratud täiend- ja ümberõpe. Suur ebavõrdsus hariduses, mis mõjutab eelkõige romasid, viib selleni, et ühel kahest

ebasoodsas olukorras olevast õpilasest on madalad põhioskused. 2022. aasta PISA uuring näitas, et ELi üld- ja kutseharidusprogrammide keskmiste matemaatikatulemuste erinevused on ühed suurimaid, mis on peamiselt tingitud sotsiaal-majanduslikest erinevustest. Kutsehariduses osalemine suureneb, kuid süsteemis ei ole ülekantavus ([23]) veel piisav ning kolmeaastased kutsehariduse programmid, kus üldhariduse osa on väiksem, ei taga otsest juurdepääsu kõrgema kvalifikatsioonitasemeni viivatele haridusvõimalustele. Õpetajate nappus on tööjõu vananemise tõttu pakiline probleem, eriti kõige ebasoodsamas olukorras olevates piirkondades ja maapiirkondades. 2024. aastal hakkas Ungari rakendama ulatuslikku õpetajate palkade reformi, mida kaasrahastatakse ESF+-ist. Lisaks võivad õpetajate suurem autonoomia ja õpetajate hindamise süsteem, millega premeeritakse uuenduslikke ja kaasavaid pedagoogilisi lähenemisviise, aidata ligi meelitada võimekaid kandidaate ja hoida noori õpetajaid ametis. Hoolimata kasvavast nõudlusest kõrge kvalifikatsiooniga tööjõu järele, on kolmanda taseme hariduse omandamise näitaja endiselt üks ELi madalamaid. Ühes loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika eriala lõpetanute väikese osakaaluga vähendab see veelgi Ungari suutlikkust meelitada ligi investeeringuid kõrgtehnoloogiasektoritesse.

(37) Keskmine tööhõive määr on kõrge, kuid mõnel ebasoodsas olukorras oleval rühmal, nagu madala haridustasemega inimesed, puuetega inimesed ja romad, on jätkuvalt takistusi juurdepääsul oskuste täiendamise ja ümberõppe võimalustele ning stabiilse töö saamisel. See töötajate reserv on endiselt kasutamata ja samas toetub Ungari ka välismaalasest töötajatele. Endiselt on arenguruumi seoses ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele mõeldud ümberõppe ja oskuste täiendamise võimalustega ning sobivate kohandatud tugiteenustega, sealhulgas valdkonnaüleste oskuste arendamise, tervishoiu ja psühholoogilise toe ning tööotsimistoe vallas. Aktiivse tööturupoliitika õigusraamistiku hiljutine muutmine loob rohkem võimalusi, et edendada koolituste pakkumist, kuid riiklike tööturuasutuste suutlikkust on selles suhtes võimalik veel parandada. Töötuse keskmine kestus on üle 12 kuu. Kolmekuuline töötushüvitis piirab sobiva töökoha leidmiseks või piisavate oskuste täiendamise võimaluste leidmiseks vajalikku aega ning suurendab madala kvaliteediga töökohtade, pikaajalise töötuse ja vaesuse ohtu.

(38) Tööandjate ja ametiühingute vaheline sotsiaaldialoog on endiselt nõrk, eriti avalikus sektoris. Kuigi erasektori kolmepoolse foorumi jaoks oli 2024. aastaks olemas miinimumpalga üle läbirääkimiste pidamise õigusraamistik, võeti 2024. ja 2025. aastal kavandatud olulised majanduspoliitikad vastu ilma asjaomaste tööandjate ja ametiühingutega konsulteerimata. Avaliku sektori töötajate õigusi on järk-järgult õõnestatud. Teatavatele avaliku sektori töötajatele on loodud eraldi tööalane staatus, mis vähendab nende võimet oma huve kollektiivselt kaitsta.

(39) Sotsiaalne tõrjutus ja vaesus on tõusuteel, eriti laste, eakate ja puuetega inimeste seas. Jõukuse ebavõrdsus on märkimisväärselt suurenenud ja on üks ELi suuremaid. Maksusüsteem on soodsam suure sissetulekuga leibkondadele ning suurem osa sotsiaaltoetustest jagatakse maksusoodustuste kaudu. Miinimumsissetuleku, eriti töötutoetuse piisavuse määr on üks ELi madalamaid. Mis puudutab vaesuse vähendamist (eriti laste puhul) vähenes sotsiaaltoetuste mõju 2023. aastal veelgi ja sotsiaaltoetused jäid sissetulekute ebavõrdsuse vähendamise mõistes endiselt väikseks. ELi rahastatav programm 300 kõige ebasoodsamas olukorras olevas omavalitsuses eluasemete pakkumise, sotsiaalteenuste ja hariduse toetamiseks on suur samm edasi, kuid vaja on paremini sihitud meetmeid, et parandada juurdepääsu üldistele sotsiaal- ja põhiteenustele. Arstide ebaühtlane geograafiline jaotus teeb riigi äärepoolseimates piirkondades tervishoiuteenustele juurdepääsu keerukaks. Poliitikameetmed tervishoiukulude vähendamiseks ja tervishoiutöötajate pideva nappuse leevendamiseks on endiselt ebapiisavad. Oodatav eluiga sünnihetkel on üks ELi madalamaid. Nende probleemide käsitlemine aitaks toetada ka ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist kooskõlas komisjoni talituste teise etapi riigianalüüsiga, mis põhineb sotsiaalse lähenemise raamistikul ([24]).

(40) Eluasemekulud mõjutavad negatiivselt elatustaset, eelkõige allpool vaesuspiiri elavate inimeste hulgas. Aastatel 2010–2024 suurenesid eluasemehinnad 230 %. Sotsiaaleluruume on vähe ja jääb järjest vähemaks ning väikese sissetulekuga leibkondadel on piiratud juurdepääs eluasemetoetusele, sest riiklikus eluasemepoliitikas pole ette nähtud selgeid ja piisavalt hästi sihitud toetusi. Eluasemehindade tõusule aitasid kaasa helded ja laialivalguvad eluasemetoetused ning eluasemete piiratud pakkumine.

([23]) Õppurite sujuv liikumine kogu haridus- ja koolitussüsteemi horisontaalsetel ja vertikaalsetel tasanditel.
([24]) SWD(2025)95 – Sotsiaalset lähenemist käsitlev teise etapi riigianalüüs, mis on tehtud kooskõlas sotsiaalse lähenemise raamistikuga, 2025.

(41) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja tasakaalustamatuse olemasolu käsitlevaid järeldusi, kajastuvad määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud soovitused soovitustes 1, 2, 3, 4 ja 6. Soovitustes 1, 2, 4 ja 6 osutatud poliitikameetmed aitavad vähendada valitsemissektori ja väliste rahastamisvajadustega seotud haavatavust. Soovituses 3 osutatud poliitikameetmed aitavad vähendada kulupõhise konkurentsivõime ja hinnasurvega seotud haavatavust,

SOOVITAB Ungaril võtta 2025. ja 2026. aastal järgmisi meetmeid.

1. Suurendada kooskõlas Euroopa Ülemkogu 6. märtsi 2025. aasta järeldustega üldisi kaitse- ja julgeolekukulutusi ja üldist kaitsevalmidust, tagades samal ajal võla jätkusuutlikkuse. Pidada kinni nõukogu poolt 18. veebruaril 2025 soovitatud netokulude maksimaalsetest kasvumääradest, et kõrvaldada ülemäärane eelarvepuudujääk, kasutades samal ajal suuremate kaitsekulutuste tegemiseks riikide vabastusklausliga võimaldatavat erandit eelarvereeglitest. Kaotada erakorralised energiatoetusmeetmed. Jätkata makromajanduspoliitika tõhusat koordineerimist ja selget piiritlemist, et tagada eelarve ja välispositsiooni kestlikkus. Kaotada järk-järgult veel kehtivad hindade ja intressimäärade ülempiirid ja samaväärsed meetmed, et vähendada nende moonutavat mõju ja hõlbustada rahapoliitika sujuvat üleminekut. Tugevdada keskpika perioodi eelarveraamistikku, viia aastaeelarvete koostamine vastavusse eelarveaastaga ja piirata kaalutlusõigust aastaeelarvete täitmisel. Parandada pensionisüsteemi pikaajalist kestlikkust, säilitades nõuetekohasust, eelkõige sissetulekute ebavõrdsuse kõrvaldamise teel.

2. Viivitamata kiirendada taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki rakendamist, pidades silmas määruses (EL) 2021/241 sätestatud tähtaegu reformide ja investeeringute õigeaegseks lõpuleviimiseks, võttes kiiresti meetmeid, mida on vaja ELi finantshuvide kaitse tagamiseks. Kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide (ERF, JTF, ESF+, Ühtekuuluvusfond) rakendamist, tuginedes vajaduse korral vahehindamisel pakutavatele võimalustele. Kasutada konkurentsivõime parandamiseks optimaalselt ära ELi vahendeid, sealhulgas programmi „InvestEU“ ja Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi võimalusi.

3. Parandada tooteturgude ja teenuste valdkonnas õigusraamistikku ning suurendada konkurentsi, eelkõige jaesegmendis, vältides meelevaldset haldussekkumist ja spetsiaalselt väljatöötatud norme, millega pannakse konkreetne ettevõte teenimatult soodsasse või ebasoodsasse olukorda, ja vähendades erakorraliste meetmete kasutamist rangelt vajalikuni, kooskõlas ühtse turu ja õigusriigi põhimõttega. Stimuleerida kapitaliturgude arengut, suurendades maksu- ja regulatiivseid stiimuleid. Tugevdada avaliku sektori ja ettevõtjate innovatsiooniraamistikku, parandades avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse kulutuste prognoositavust ning olemasolevate meetmete VKEdele sihtimist.

4. Kiirendada fossiilkütustega varustamise mitmekesistamist, et järk-järgult kaotada sõltuvus Venemaa energiaallikatest, ning võtta konkreetseid meetmeid fossiilkütuste toetuste järk-järgult kaotamiseks, eelkõige seoses diislikütuse aktsiisimaksudega ja elamusektoris elektrifitseerimist pidurdavate toetustega. Parandada paindlikkust ja konkurentsi elektrisektoris, tugevdades tasakaalustamisturgu ja edendades piiriülest elektrikaubandust. Parandada loodusliku veesäilituse ja parema haldussuutlikkuse kaudu veesüsteemide kerksust ning suurendada ringlust, eelkõige jäätmekäitlussuutlikkuse tugevdamisega.

5. Parandada haridustulemusi ja kolmanda taseme hariduse omandanute määra ning suurendada ebasoodsas olukorras olevate rühmade, eelkõige romade osalemist kvaliteetses tavahariduses, suurendades veelgi õpetaja elukutse atraktiivsust ja selliste õpilaste osakaalu, kes omandavad kolmanda taseme haridusele juurdepääsu andva keskhariduse.

6. Suurendada mõjusate ja aktiivsete tööturumeetmete kättesaadavust, eriti seeläbi, et kõige ebasoodsamas olukorras olevatele rühmadele pakutakse täiend- ja ümberõppevõimalusi, ja tagada tulemuslik sotsiaaldialoog. Parandada sotsiaalabi ja töötushüvitiste piisavust ning tagada kõigi jaoks juurdepääs esmatähtsatele teenustele. Sihtida eluasemesektoris toetusmeetmed väikese sissetulekuga leibkondadele ja suurendada eluasemete, sealhulgas sotsiaaleluruumide pakkumist.

Brüssel, 8. juuli 2025

*Nõukogu nimel*

*eesistuja*

S. LOSE